

تضعیف شتاب جذب سرمایه گذاری

اتاق بازرگانی، صنایع، معادن و کشاورزی تهران
معاونت بررسی های اقتصادی

طبق اولین گزارش سرمایه‌گذاری جهانی که در سال ۱۹۹۹ توسط آنکتاد (UNCTAD) منتشر گردید، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی^۱، سرمایه‌گذاری مشتمل بر ارتباط طولانی مدت مبتنی بر منافع پایدار همراه با نظارت شرکت خارجی (سرمایه‌گذار مستقیم خارجی یا شرکت مادر) در کشور مقصد تعریف شده است. وجه تمایز عمده آن با روش متداول فاینانس^۲ که صرفاً یک روش تامین مالی از خارج از کشور است را می‌توان سهیم بودن سرمایه‌گذار خارجی در ریسک سرمایه‌گذاری دانست که عواید مثبت دیگری از جمله انتقال دانش، مدیریت و فناوری به کشور میزبان را سبب می‌شود. با توجه به نقش مهم سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، همه کشورها برای جذب این نوع سرمایه تلاش می‌کنند. بازار جهانی جذب این سرمایه‌ها بسیار رقابتی است. این رقابت به‌ویژه میان کشورهای در حال توسعه، با توجه به لزوم دستیابی سریع به توسعه و کمبود منابع ملی، بیشتر است. سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در چند دوره اخیر رشد قابل توجهی داشته است، به نحوی که در ۴۰ سال گذشته نزدیک به ۴۰ برابر شده است. البته بررسی آمارهای یک دهه گذشته پس از بحران مالی و افت اقتصادی در سال ۲۰۰۸ نشان می‌دهد، مجموع FDI سالیانه نتوانسته تاکنون به سقف پیش از بحران مالی مزبور برسد. طی چند سال اخیر نیز، افزایش روزافزون تنش‌های ژئوپلیتیک بین کشورها و بحران‌های بین‌المللی نظیر همه‌گیری کووید-۱۹ و به موازات این چالش‌ها، مشکلات تراز پرداخت‌ها و همچنین بحران بدهی‌های خارجی بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال ۲۰۲۲ تاثیر گذاشته است. بر این اساس، نوشتار حاضر در نظر دارد با استناد به گزارش اخیر آنکتاد در ژانویه ۲۰۲۳، به بررسی وضعیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال ۲۰۲۲ و چشم‌انداز آن در سال ۲۰۲۳ بپردازد.

1. Foreign Direct Investment (FDI)
2. Finance

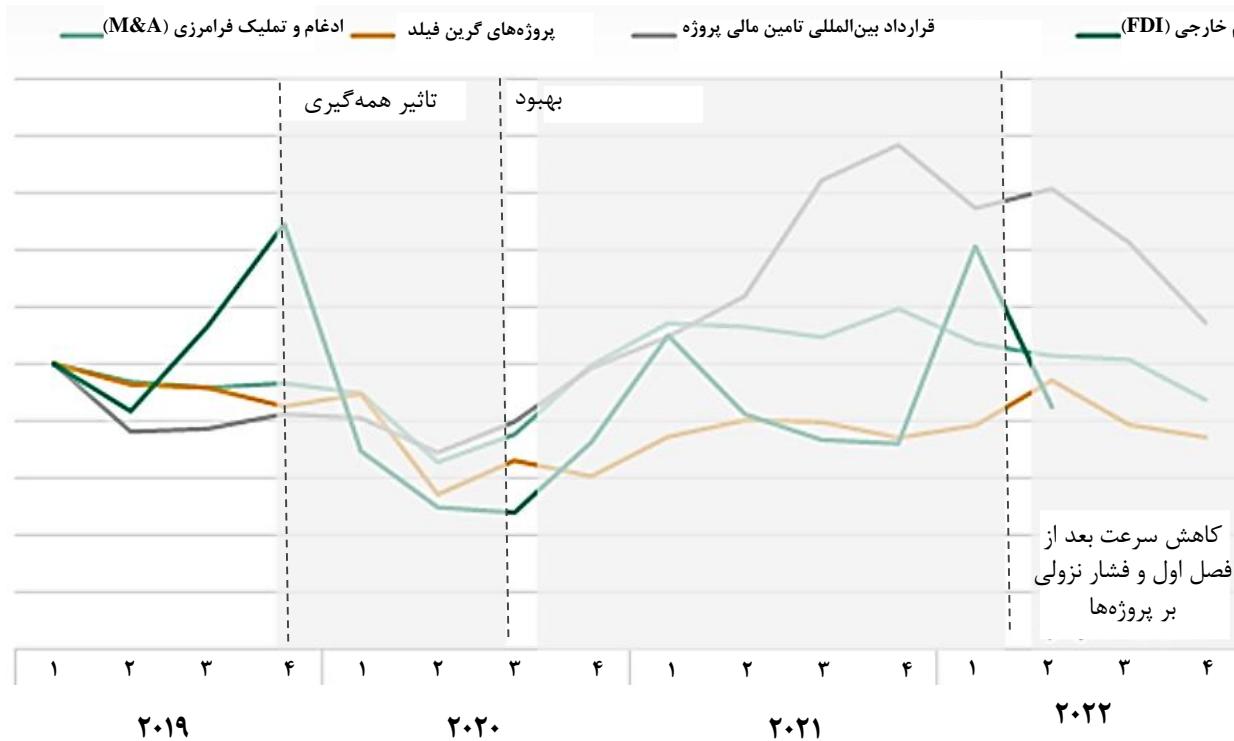
رشد سرمایه‌گذاری جهانی ۲۰۱۹-۲۰۲۲

• اثرات سوء ناشی از بحران‌ها به اشکال گوناگونی از قبیل نرخ تورم بالا، کاهش رشد اقتصادی، رکود گسترده و کاهش اشتغال، کسری تراز پرداخت‌ها و غیره ظهور کرده و در سطح بین‌المللی به سایر کشورها تسری می‌یابد. با توجه به اینکه متغیرهای کلان اقتصادی و نرخ تورم بر سرمایه‌گذاری خارجی موثرند، بنابراین با بروز بحران انتظار می‌رود سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تحت تاثیر قرار گرفته و کاهش یابد.

• همان‌گونه که در نمودار ۱ قابل مشاهده است، در سال ۲۰۱۹ به واسطه بحران همه‌گیری کووید-۱۹، جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی کاهش یافت ولی روند افزایش دوباره آن از فصل سوم سال ۲۰۲۰ آغاز شد که پس از طی فراز و فرودهایی از جمله ظهور بسیاری از بحران‌ها در عرصه جهانی همانند وقوع جنگ در اوکراین، افزایش قیمت مواد غذایی و انرژی، آشفته‌گی‌های مالی و فشارهای بدهی، بر سرمایه‌گذاری خارجی در سال ۲۰۲۲ تاثیر گذاشت. روند صعودی پروژه‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی از جمله پروژه‌های گرین‌فیلد^۳، قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه (IPF)^۴ و همچنین معاملات ادغام و تملیک فرامرزی (M&A)^۵ پس از فصل اول سال ۲۰۲۲ روند نزولی در پیش گرفته‌اند.

• در سال ۲۰۲۲، قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه و معاملات ادغام و تملیک فرامرزی به دلیل شرایط نامناسب تامین مالی، افزایش نرخ بهره و عدم اطمینان به‌طور چشم‌گیری تحت تاثیر قرار گرفتند. به‌طوری‌که ارزش خالص معاملات M&A برون‌مرزی در سطح جهانی ۶ درصد و در آمریکا به عنوان بزرگترین بازار M&A بیش از ۵۰ درصد و ارزش قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه نیز بالغ بر ۳۰ درصد، کاهش یافت.

• چشم‌انداز رشد سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال «۲۰۲۳» ضعیف به‌نظر می‌رسد و انتظار می‌رود تعداد قابل توجهی از اقتصادها در سراسر جهان وارد رکود شوند. رشد منفی و یا آهسته در اغلب اقتصادها، سخت‌تر شدن شرایط تامین مالی، عدم اطمینان سرمایه‌گذاران در مواجهه با بحران‌های متعدد به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه، افزایش ریسک‌های مرتبط با بدهی، اثر منفی و کاهنده بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی وارد می‌کند.

نمودار ۱. روند سرمایه‌گذاری جهانی ۲۰۱۹-۲۰۲۲ (فصل اول ۲۰۱۹ = ۱۰۰)

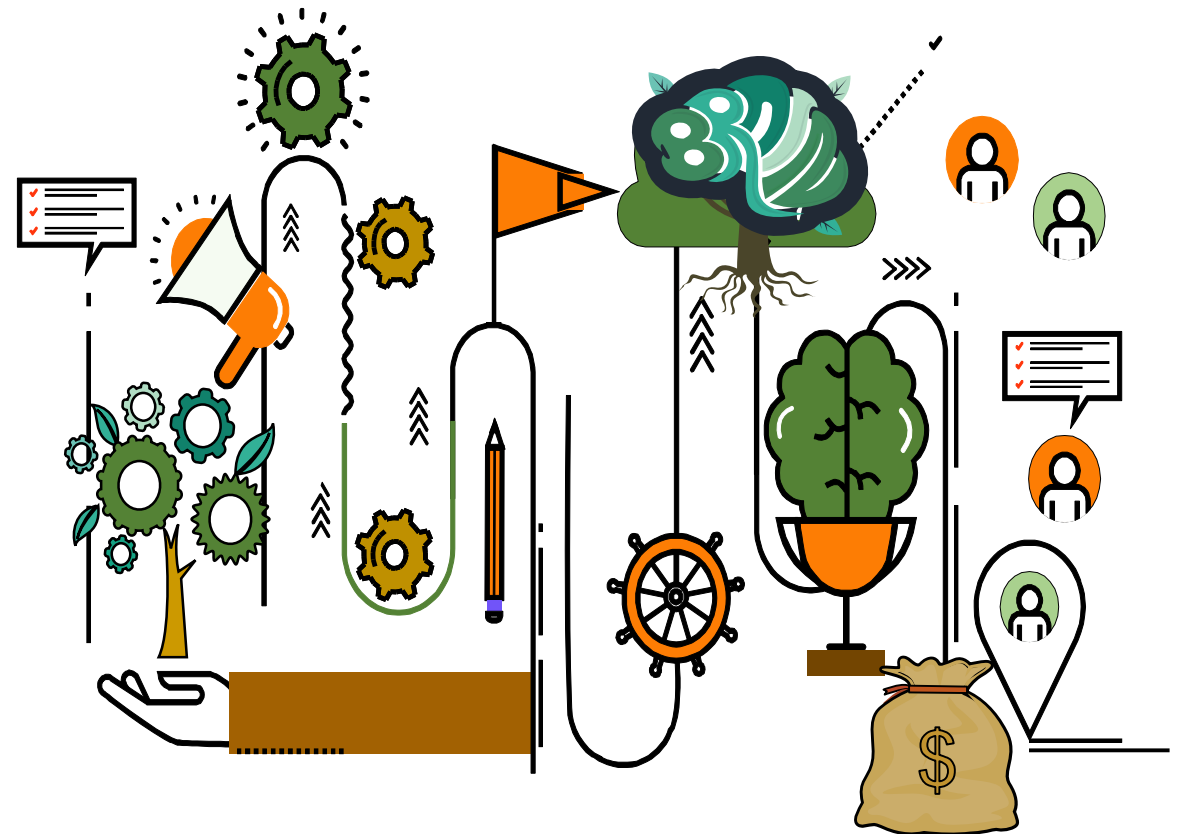
3. Greenfield Projects

4. International Project Finance (IPF)

5. Merger and Acquisitions (M&A)

• سرمایه‌گذاری گرین‌فیلد، زمانی اتفاق می‌افتد که سرمایه‌گذار اقدام به احداث یک کارخانه، شرکت یا پروژه در یک زمین خالی و بی‌استفاده می‌کند. ساخت نیروگاه‌ها، فرودگاه‌ها و کارخانه‌های جدید توسط شرکت‌ها در کشورهای خارجی و در زمین‌هایی که قبلاً در آن‌ها چیزی وجود نداشته، نمونه‌هایی از این نوع سرمایه‌گذاری هستند. این نوع سرمایه‌گذاری نسبت به سایر سرمایه‌گذاری‌های مستقیم خارجی از درجه کنترل بیشتری بر عملیات، کیفیت، فروش و آموزش برخوردار است و کاملاً متفاوت با سرمایه‌گذاری غیرمستقیم که کنترل محدود و بسیار کمی دارد، عمل می‌کند.

• بر اساس آمار و اطلاعات آنکتاد، تعداد پروژه‌های گرین‌فیلد در نیمه اول سال ۲۰۲۲ حدود ۶ درصد رشد داشته‌اند. ارزش سرمایه‌گذاری‌های گرین‌فیلد در تاسیسات جدید، به دلیل چندین پروژه بزرگ و انتقال سرمایه‌گذاری از قراردادهای تامین مالی پروژه به سمت تامین مالی شرکتی در بخش انرژی‌های تجدیدپذیر به‌طور قابل توجهی (۵۴ درصد) افزایش یافته است. با توجه به تغییر شرایط تامین مالی در سال ۲۰۲۲، تامین مالی شرکت‌های خصوصی تا حدی جایگزین قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه (IPF) که معمولاً عنصر غالب در سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی است، شده که انتقال سرمایه‌گذاری از IPF به گرین‌فیلد را در پی داشته است.

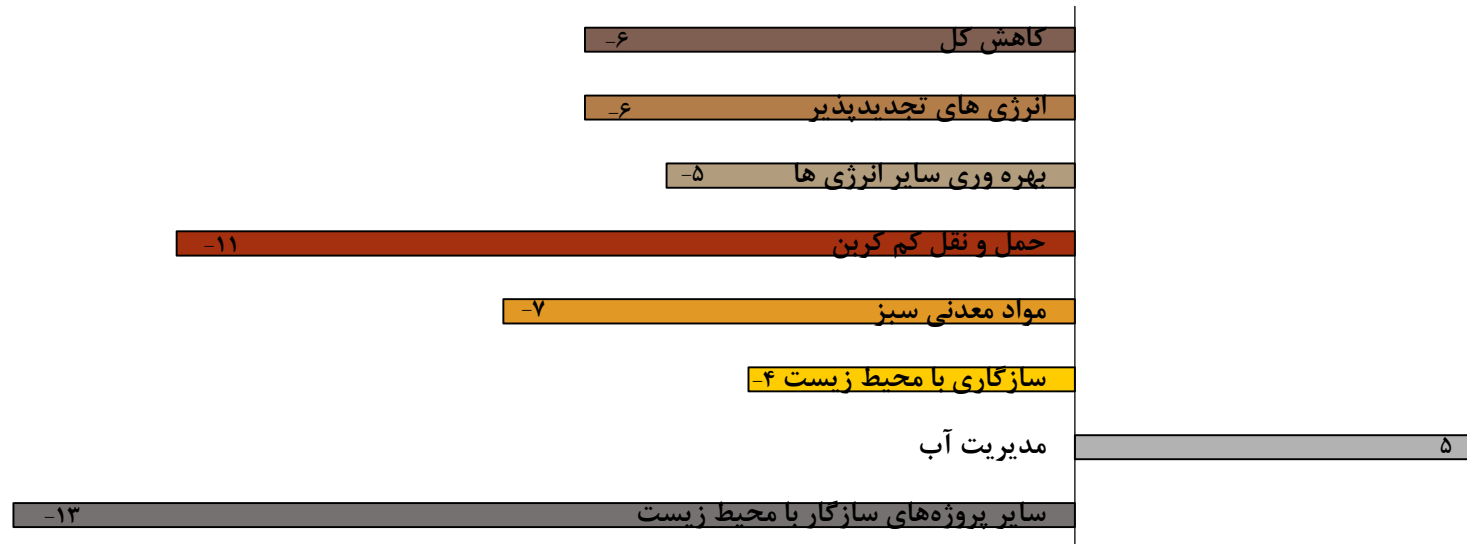
سرمایه‌گذاری گرین‌فیلد / پروژه‌های بزرگ

جدول ۱. بزرگترین پروژه‌های سرمایه‌گذاری گرین‌فیلد اعلام شده در سال ۲۰۲۲

کشور مقصد	بخش صنعت	شرکت مادر	کشور مبدا	سرمایه تخمینی (میلیون دلار)
ایالات متحده آمریکا	نیمه هادی‌ها	(TSMC تولید نیمه هادی تایوان)	تایوان، چین	۲۸,۰۰۰
آفریقای جنوبی	املاک و مستغلات	URB	امارات متحده عربی	۲۰,۰۰۰
هند	نیمه هادی‌ها	Vedanta Resources	انگلستان	۱۹,۵۰۰
ایرلند	نیمه هادی‌ها	Intel	ایالات متحده آمریکا	۱۳,۳۶۶
مصر	انرژی‌های تجدیدپذیر	ACME Group (ACME Cleantech Solutions)	هند	۱۳,۰۰۰
انگلستان	انرژی‌های تجدیدپذیر (باد)	Marubeni	ژاپن	۱۲,۲۴۰
مصر	انرژی‌های تجدیدپذیر	Globeleq Generation	انگلستان	۱۱,۰۰۰
مصر	انرژی‌های تجدیدپذیر (باد)	Mubadala Investment Company	امارات متحده عربی	۱۰,۸۱۵
مراکش	انرژی‌های تجدیدپذیر	Eren Groupe	لوکزامبورگ	۱۰,۲۸۰
مصر	انرژی‌های تجدیدپذیر	Fortescue Metals Group	استرالیا	۱۰,۰۰۰

بر اساس آمار و اطلاعات جدول ۱، سه پروژه از ۱۰ پروژه بزرگ اعلام شده در حوزه گرین فیلد مربوط به صنایع تولید نیمه هادی‌ها با ارزشی بالغ بر ۶۰ میلیارد دلار در راستای پاسخ به کمبود عرضه جهانی و بازسازی زنجیره تامین است. تعداد ۶ پروژه از ۱۰ پروژه اعلام شده مربوط به انرژی‌های تجدیدپذیر است. در نوامبر ۲۰۲۲، کشور مصر میزبان بیست‌وهفتمین کنفرانس تغییر اقلیم سازمان ملل متحد موسوم به COP27 بوده است که سرمایه‌گذاران بسیاری را به سمت سرمایه‌گذاری در زمینه انرژی‌های تجدیدپذیر در این کشور ترغیب کرد و اعلام ۴ پروژه سرمایه‌گذاری در صنعت انرژی‌های تجدیدپذیر در مصر گواه بر این مدعا است.

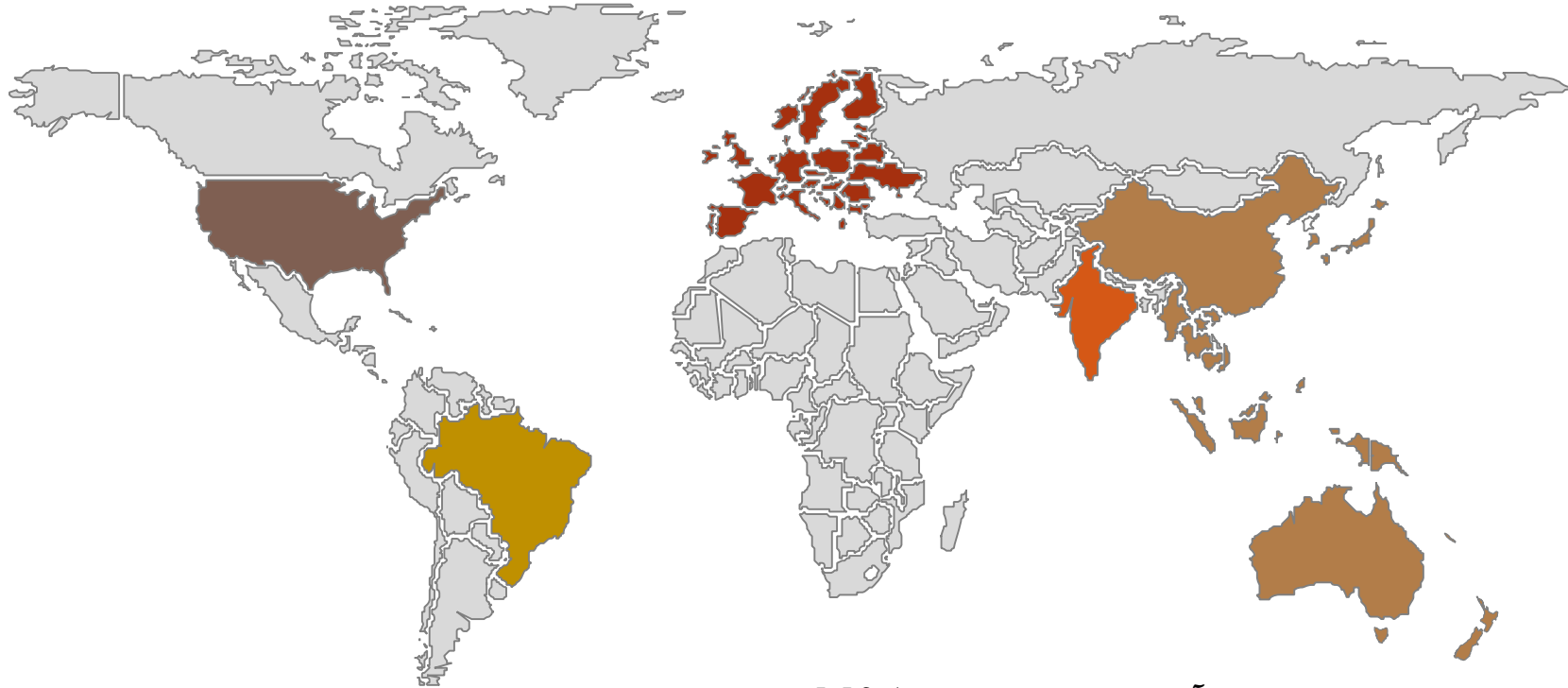
سرمایه‌گذاری با هدف کاهش تغییرات اقلیمی

نمودار ۲. تغییرات تعداد سرمایه‌گذاری‌های متمرکز بر کاهش تغییرات اقلیمی (پروژه‌های گرین فیلد و قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه) در سال ۲۰۲۲ نسبت به سال ۲۰۲۱ (درصد).

- در حالی که تعداد پروژه‌های گرین فیلد اعلام شده در صنعت انرژی‌های تجدیدپذیر قابل توجه است ولی قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه در بخش سرمایه‌گذاری برای مهار تغییرات آب‌وهوایی در سال ۲۰۲۲ به حداقل خود طی سال‌های اخیر رسیده است. تامین مالی پروژه بین‌المللی یک مکانیسم کلیدی برای هدایت وجوه به سمت سرمایه‌گذاری در زیرساخت‌ها و سایر بخش‌های کلیدی مرتبط با توسعه پایدار از جمله انرژی‌های تجدیدپذیر، آب و فاضلاب و بیمارستان‌ها است. طی سال ۲۰۲۲، تعداد قراردادهای تامین مالی پروژه (IPF) در حوزه انرژی‌های تجدیدپذیر ۵ درصد و ارزش آن بیش از ۴۰ درصد کاهش داشته است. لذا در مجموع ارزش کل سرمایه‌گذاری بین‌المللی در زمینه کاهش تغییرات آب‌وهوایی و سازگاری با محیط زیست، بیش از ۹ درصد و تعداد پروژه‌ها نیز با ۶ درصد کاهش مواجه شده که در نمودار ۲ نیز قابل مشاهده است. در مقابل چندین پروژه بزرگ در صنایع استخراجی زغال سنگ، نفت و گاز پس از بحران انرژی در سراسر جهان، تصویب شده است.
- بر اساس گزارش آنکتاد، سرمایه‌گذاری در بخش‌های توسعه پایدار پس از رکود سال ۲۰۲۰ ناشی از همه‌گیری تضعیف شده است. در کشورهای در حال توسعه، علی‌رغم رشد ۳ درصدی تعداد پروژه‌ها در بخش توسعه پایدار از جمله زیرساخت‌های پایدار، امنیت غذایی، آب و فاضلاب و سلامت، ارزش آن‌ها کاهش یافته است. افزایش تعداد پروژه‌ها عمدتاً به دلیل پروژه‌های گرین فیلد نسبتاً کوچک در صنعت حمل‌ونقل اتفاق افتاده است. همچنین شایان ذکر است، سرمایه‌گذاری بین‌المللی در کشاورزی و تجارت کشاورزی از جمله کود در سطوح پایین و بدون تغییر باقی مانده است.

نگاهی به وضعیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اقتصادهای منتخب در سال ۲۰۲۲

- با استناد به گزارش آنکتاد، طی سال ۲۰۲۲، در ایالات متحده آمریکا، ارزش معاملات M&A فرامرزی که معمولاً سهم بزرگی از ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی را در این کشور تشکیل می‌دهد، ۵۳ درصد نسبت به سال قبل کاهش یافت.
- در اکثر اقتصادهای بزرگ اروپایی به استثنای ایتالیا، پروژه‌های گرین‌فیلد جدید گزارش شده با کاهش ۱۵ درصدی مواجه شد.
- در سال ۲۰۲۲ چین، افزایش ۱۱ درصدی در تعداد قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه و کاهش ۳۱ درصدی در تعداد پروژه‌های سرمایه‌گذاری گرین‌فیلد را گزارش کرده است.
- طی سال مزبور، برخلاف تضعیف و کاهش میزان ورود سرمایه‌های خارجی به بسیاری از کشورهای جهان، هند شاهد ارتقای قابل توجهی در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بوده است به طوری که آنکتاد دو برابر شدن پروژه‌های گرین‌فیلد مصوب شده و افزایش ۳۴ درصدی قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه را در این کشور گزارش کرده است.
- در سال ۲۰۲۲، در اقتصادهای آسه‌آن معاملات (M&A) فرامرزی، ۷۴ درصد کاهش و پروژه‌های گرین‌فیلد ۲۱ درصد افزایش داشته است.
- طی سال ۲۰۲۲، تعداد پروژه‌های گرین‌فیلد گزارش شده در برزیل حدود یک سوم افزایش یافته و قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه ۱۷ درصد کاهش داشته است.

نگاهی به وضعیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اقتصادهای منتخب در سال ۲۰۲۲

جدول ۲. تعداد پروژه‌های گرین فیلد و قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه طی سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۲۲

منطقه	پروژه‌های گرین فیلد				قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه			
	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	نرخ رشد(درصد) ۲۰۲۱-۲۰۲۲	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	نرخ رشد(درصد) ۲۰۲۱-۲۰۲۲
جهان	۱۳,۳۷۰	۱۵,۲۴۳	۱۶,۰۹۵	۶	۱,۳۴۲	۲,۳۴۹	۲,۳۴۳	۰
اقتصادهای توسعه یافته	۹,۰۸۶	۱۰,۲۸۶	۹,۸۶۲	-۴	۷۹۲	۱,۳۹۱	۱,۴۳۸	۳
اروپا	۶,۳۶۳	۷,۴۲۲	۶,۵۳۳	-۱۲	۴۷۰	۸۶۵	۹۶۰	۱۱
آمریکای شمالی	۱,۹۸۱	۲,۰۶۷	۲,۴۳۱	۱۸	۱۸۶	۳۱۶	۳۰۶	-۳
سایر اقتصادهای توسعه یافته	۷۴۲	۷۹۷	۸۹۸	۱۳	۱۳۶	۲۱۰	۱۷۲	-۱۸
اقتصادهای در حال توسعه	۴,۲۸۴	۴,۹۵۷	۶,۲۳۳	۲۶	۵۵۰	۹۵۸	۹۰۵	-۶
آفریقا	۵۷۱	۵۴۷	۷۴۵	۳۶	۹۳	۱۳۲	۱۵۲	۱۵
آسیا	۲,۶۶۰	۳,۱۸۱	۴,۱۹۸	۳۲	۲۴۳	۴۷۰	۵۱۹	۱۰
آمریکای لاتین و دریای کارائیب	۱,۰۵۳	۱,۲۲۷	۱,۲۸۶	۵	۲۱۱	۳۴۳	۲۳۱	-۳۴
اقیانوسیه	-	۲	۴	۱۰۰	۳	۸	۳	-۶۳

طی سال ۲۰۲۲ تعداد ۱۶.۱ هزار پروژه گرین فیلد در سراسر جهان تصویب شده است که نسبت به سال ۲۰۲۱ رشد ۶ درصدی را نشان می‌دهد. بر اساس گزارش آنکتاد در سال ۲۰۲۱، در حدود ۶۷.۵ درصد از کل تعداد پروژه‌های گرین فیلد مربوط به کشورهای توسعه یافته بوده و این سهم در سال ۲۰۲۲ به ۶۱.۳ درصد کاهش یافته است. داده‌های گرین فیلد برای سال ۲۰۲۲ نشان می‌دهد که حدود ۹.۹ هزار پروژه گرین فیلد توسط کشورهای توسعه یافته، جذب شده که نسبت به سال ۲۰۲۱ با کاهش ۴ درصد مواجه شده است. در سال ۲۰۲۱، سهم کشورهای در حال توسعه از کل تعداد پروژه‌های گرین فیلد اعلام شده ۳۲.۵ درصد بوده که این سهم در سال ۲۰۲۲ به ۳۸.۷ درصد افزایش یافته است. در سال ۲۰۲۲، حدود ۶.۲ هزار پروژه گرین فیلد در کشورهای در حال توسعه مصوب شده است که نسبت به سال ۲۰۲۱ رشد ۲۶ درصدی را نشان می‌دهد. آمار و ارقام در سال ۲۰۲۲ گویای این است که جریان سرمایه‌گذاری گرین فیلد تمایل بیشتری برای ورود به کشورهای در حال توسعه به ویژه کشورهای آفریقای شمالی و آسیای جنوبی پیدا کرده است.

نگاهی به وضعیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در اقتصادهای منتخب در سال ۲۰۲۲

• تامین مالی پروژه‌های بین‌المللی (IPF) می‌تواند سرمایه خصوصی فرامرزی را به سمت سرمایه‌گذاری‌های مولد، عمدتاً در بخش‌های زیرساختی هدایت کند. علاوه بر این IPF، طی چند سال اخیر به‌عنوان ابزاری برای تامین مالی اهداف توسعه پایدار (SDG) و پر کردن شکاف‌های زیرساختی برای پروژه‌های آب‌وهوا اهمیت پیدا کرده است. بر اساس جدول ۲، طی سال ۲۰۲۲ حدود ۲.۳ هزار قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه در سطح جهانی سرمایه‌گذاری شده که نسبت به سال ۲۰۲۱ تقریباً بدون تغییر باقی مانده است. در سال ۲۰۲۲، تعداد ۱.۴ هزار قرارداد بین‌المللی تامین مالی پروژه در کشورهای توسعه یافته سرمایه‌گذاری شده که نسبت به سال ۲۰۲۱ با رشد ۳ درصدی مواجه شده است. در کشورهای در حال توسعه نیز قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه با رشد منفی ۶ درصد نسبت به سال ۲۰۲۱ به ۹۰.۵ پروژه رسیده است.

جدول ۳. ارزش معاملات ادغام و تملیک فرامرزی (M&A) طی سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۲۲-۲۰۲۰-۲۰۲۲ میلارد دلار

منطقه	ارزش خالص معاملات ادغام و تملیک فرامرزی			
	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	نرخ رشد (درصد) ۲۰۲۱-۲۰۲۲
جهان	۴۷۵	۷۳۷	۶۹۷	-۶
اقتصادهای توسعه یافته	۳۸۹	۶۲۴	۵۹۱	-۵
اقتصادهای در حال توسعه	۸۶	۱۱۳	۱۰۶	-۶

• معاملات (M&A)، شامل انواع گوناگون معامله از جمله ادغام، تملیک، اتحاد، مناقصه، خرید دارایی و مدیریت خرید هستند. پس از بحران همه‌گیری کووید-۱۹ ارزش معاملات ادغام و تملیک فرامرزی به‌طور قابل توجهی افزایش یافته و در سال ۲۰۲۱ به ۷۳۷ میلیارد دلار رسید. بر اساس گزارش آنکتاد ارزش این نوع معاملات در سال ۲۰۲۲ برابر با ۶۹۷ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۲۱ با کاهش ۶ درصدی روبه‌رو شده است. طی سال مزبور ارزش معاملات ادغام و تملیک فرامرزی در کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به ترتیب با کاهش ۵ درصد و ۶ درصد نسبت به سال ۲۰۲۱ به ۵۹۱ میلیارد دلار و ۱۰۶ میلیارد دلار رسیده است.

وضعیت سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر اساس بخش و صنایع

جدول ۴. پروژه‌های گرین‌فیلد اعلام شده بر اساس بخش و صنایع منتخب طی سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۲۲

بخش/صنعت	ارزش (میلیارد دلار)			نرخ رشد(درصد) ۲۰۲۰-۲۰۲۲	تعداد			نرخ رشد(درصد) ۲۰۲۰-۲۰۲۲
	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲		۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	
کل پروژه‌ها	۵۷۹	۷۰۵	۱۰۸۴	۵۴	۱۳,۳۷۰	۱۵,۲۴۳	۱۶,۰۹۵	۶
پایه	۱۱	۱۳	۷۱	۴۳۴	۱۰۰	۱۰۱	۱۰۷	۶
تولید/صنعت ساخت	۲۳۹	۳۱۳	۴۰۷	۳۰	۵,۲۸۹	۵,۹۰۵	۵,۲۳۸	-۱۰
خدمات	۳۲۹	۳۷۹	۶۰۶	۶۰	۷,۹۸۱	۹,۲۳۷	۱۰,۶۶۰	۱۵
۱۰ صنعت برتر از نظر ارزش								
تامین برق و گاز	۱۰۹	۱۱۶	۲۹۱	۱۵۲	۵۴۹	۵۰۵	۵۰۷	۰
تجهیزات الکترونیک و برق	۴۸	۱۳۷	۱۸۱	۳۲	۸۸۸	۱,۰۹۷	۱,۰۷۲	-۲
اطلاعات و ارتباطات	۸۵	۱۰۵	۱۱۴	۸	۲,۹۹۳	۳,۸۶۷	۴,۶۸۵	۲۱
صنایع استخراجی	۹	۱۲	۷۰	۵۱۰	۴۱	۵۸	۸۱	۴۰
خودرو	۳۳	۴۹	۶۷	۳۶	۳۳۱	۳۳۱	۱۸۷	-۴۴
حمل و نقل و ذخیره سازی	۲۷	۳۴	۵۶	۶۵	۶۴۲	۷۶۱	۹۱۴	۲۰
ساخت و ساز	۳۵	۳۶	۵۴	۴۹	۵۷۸	۷۱۴	۶۲۰	-۱۳
امور مالی و بیمه	۸	۱۲	۳۰	۱۴۵	۲۱۵	۲۲۵	۱۹۰	-۱۶
مواد شیمیایی	۳۵	۲۳	۲۴	۴	۴۵۱	۴۵۳	۴۲۷	-۶
فلزات اساسی و محصولات فلزی	۱۹	۱۶	۲۳	۴۴	۷۳۵	۷۲۴	۹۶۷	۳۴

- در سال ۲۰۲۲، ارزش پروژه‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی گرین‌فیلد با ۵۴ درصد رشد نسبت به سال ۲۰۲۱ در حدود ۱۰۱ هزارمیلیارد دلار بوده است. توزیع بخشی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی تا حد بسیار زیادی به استراتژی‌ها و انگیزه‌های اقتصادی سرمایه‌گذاران دارد. در سال ۲۰۲۲، صنعت تامین برق و گاز با ثبت ۲۹۱ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، رتبه اول جذب سرمایه‌گذاری گرین‌فیلد را از حیث ارزش به خود اختصاص داده است. پس از آن بخش‌های تجهیزات الکترونیک و برق، اطلاعات و ارتباطات و صنایع استخراجی به ترتیب با ثبت ۱۸۱ میلیارد دلار، ۱۱۴ میلیارد دلار و ۷۰ میلیارد دلار در رتبه‌های بعدی از حیث ارزش سرمایه‌گذاری قرار می‌گیرند که نسبت به سال ۲۰۲۱، به ترتیب ۳۲ درصد، ۸ درصد و ۵۱۰ درصد رشد داشته‌اند. شایان ذکر است که طی سال ۲۰۲۲ رشد ارزش سرمایه‌گذاری پروژه‌های گرین‌فیلد در ۱۰ صنعت مذکور در جدول ۴، نسبت به سال ۲۰۲۱ مثبت بوده است.
- تعداد پروژه‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی گرین‌فیلد نیز با ۶ درصد رشد در سال ۲۰۲۲ نسبت به سال ۲۰۲۱، به ۱۶۰ هزار پروژه رسیده است. آمار و اطلاعات جدول ۴ نشان دهنده برتری بخش فناوری و اطلاعات از نظر تعداد پروژه است که نسبت به سال ۲۰۲۱ با ۲۱ درصد رشد روبه‌رو شده است. همچنین صنعت خودرو با رشد منفی ۴۴ درصد نسبت به سال ۲۰۲۱، بیشترین کاهش تعداد پروژه را در میان ۱۰ صنعت مذکور در جدول ۴ داشته است.

وضعیت تامین مالی براساس بخش و صنایع

جدول ۵. قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه بر اساس بخش و صنایع منتخب طی سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۲۲

بخش/صنعت	ارزش (میلیارد دلار)			نرخ رشد(درصد) ۲۰۲۰-۲۰۲۲	تعداد			نرخ رشد(درصد) ۲۰۲۰-۲۰۲۲
	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲		۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	
کل قراردادهای	۵۰۰	۱,۳۷۷	۹۴۸	-۳۱	۱,۳۴۲	۲,۳۴۹	۲,۳۴۳	۰
۱۰ صنعت برتر از نظر تعداد پروژه								
انرژی تجدید پذیر	۲۱۱	۷۰۵	۴۱۱	-۴۲	۸۴۴	۱,۳۰۱	۱,۲۳۸	-۵
املاک صنعتی	۵۴	۱۸۷	۱۶۱	-۱۴	۶۰	۱۸۶	۲۵۷	۳۸
املاک مسکونی/تجاری	۲۲	۴۳	۴۷	۹	۶۲	۱۹۰	۲۰۹	۱۰
مخابرات	۴۰	۸۲	۶۵	-۲۱	۴۹	۹۳	۱۱۰	۱۸
نفت و گاز	۵۴	۱۵۱	۶۲	-۵۹	۷۲	۱۲۳	۹۷	-۲۱
برق	۲۹	۵۱	۴۸	-۶	۵۶	۱۰۱	۹۳	-۸
زیرساخت های حمل و نقل	۴۲	۵۴	۴۰	-۲۶	۵۵	۹۹	۸۷	-۱۲
معدن	۲۲	۴۲	۴۹	۱۶	۷۲	۱۲۵	۷۸	-۳۸
پتروشیمی‌ها	۱۵	۳۳	۳۸	۱۶	۲۳	۵۱	۴۹	-۴
زباله و بازیافت	۳	۴	۸	۱۶	۱۳	۱۶	۳۶	۱۲۵

- بر اساس گزارش آنکتاد، طی سال ۲۰۲۲، ارزش قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه با ۳۱ درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۲۱ به ۹۴۸ میلیارد دلار رسیده است. همچنین تعداد قراردادهای بین‌المللی تامین مالی در سال ۲۰۲۲ به ۲.۳ هزار پروژه رسیده است. در سال ۲۰۲۲ صنعت انرژی‌های تجدید پذیر با ۱.۲ هزار قرارداد منعقد شده بیشترین تعداد قرارداد بین‌المللی تامین مالی پروژه را داراست شایان ذکر است که ارزش معاملات بین‌المللی تامین مالی در بخش انرژی‌های تجدیدپذیر در سال مزبور نزولی بوده و با ۴۲ درصد کاهش به ۴۱۱ میلیارد دلار رسیده است. پس از آن صنعت املاک صنعتی و املاک مسکونی-تجاری و مخابرات به ترتیب با ۲۵۷ پروژه، ۲۰۹ پروژه و ۱۱۰ پروژه در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند که نسبت به سال ۲۰۲۱ به ترتیب ۳۸ درصد، ۱۰ درصد، و ۱۸ درصد رشد داشته‌اند.
- در میان صنایع مذکور در جدول ۵، صنعت معدن بیشترین کاهش (۳۸ درصد) و صنعت زباله و بازیافت بیشترین رشد مثبت (۱۲۵ درصد) را نسبت به سال ۲۰۲۱ از حیث تعداد قراردادهای بین‌المللی تامین مالی به خود اختصاص داده‌اند.

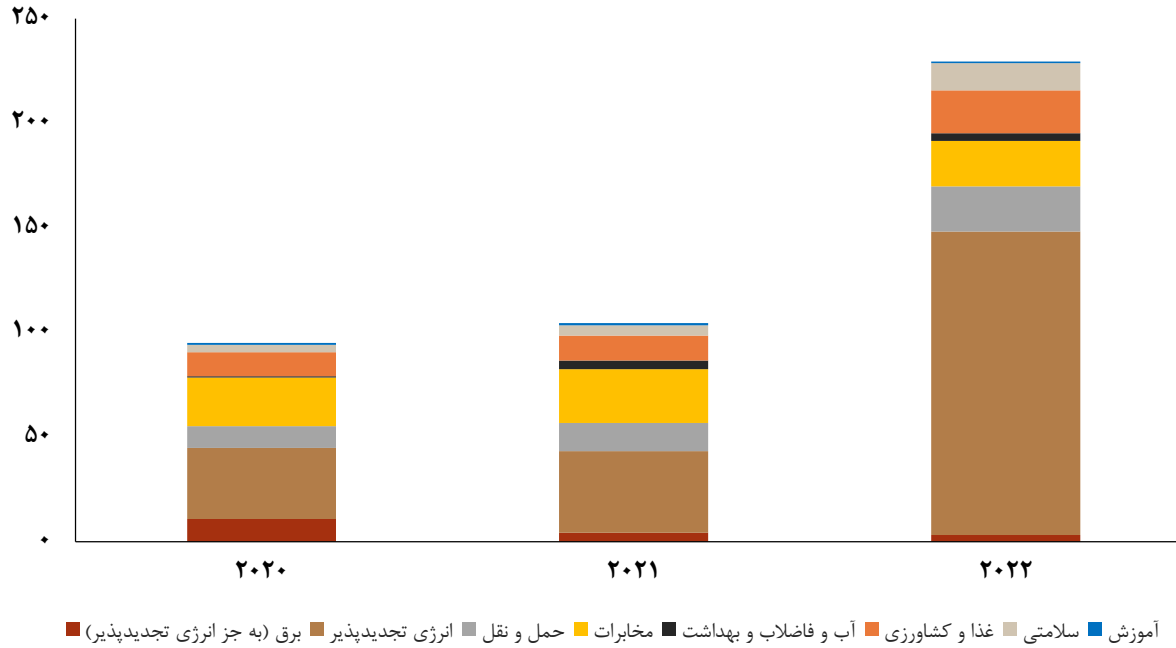
وضعیت ادغام و تملیک بر اساس بخش و صنایع

جدول ۶. ارزش خالص معاملات ادغام و تملیک فرامرزی (M&A) بر اساس بخش و صنایع منتخب طی سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۲۲

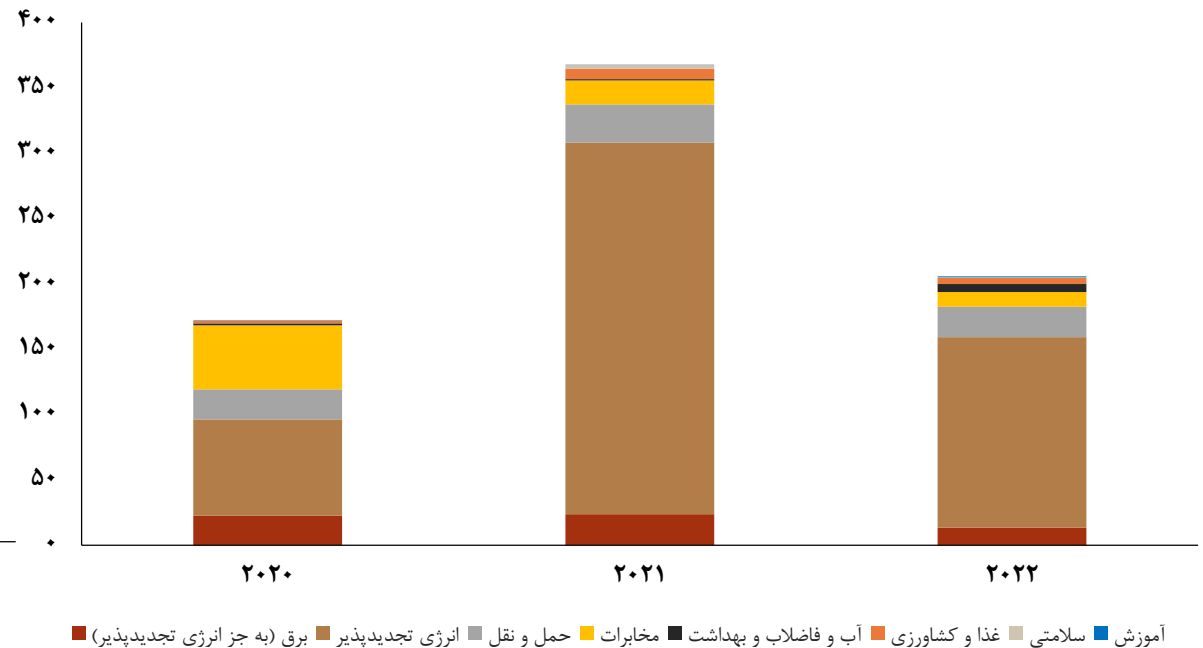
بخش/صنعت	ارزش (میلیارد دلار)			نرخ رشد(درصد) ۲۰۲۰-۲۰۲۲	تعداد			نرخ رشد(درصد) ۲۰۲۰-۲۰۲۲
	۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲		۲۰۲۰	۲۰۲۱	۲۰۲۲	
کل معاملات	۴۷۵	۷۳۷	۶۹۷	-۶	۶,۲۰۱	۸,۵۷۱	۷,۵۰۲	-۱۲
پایه	۲۵	۲۷	۱۲۴	۳۶۴	۶۵۸	۶۲۳	۳۶۹	-۴۱
تولید/صنعت ساخت	۲۲۸	۲۴۶	۱۴۲	-۴۲	۱,۱۳۶	۱,۶۰۸	۱,۳۵۳	-۱۶
خدمات	۲۲۱	۴۶۵	۴۳۱	-۷	۴,۴۰۷	۶,۳۴۰	۵,۷۸۰	-۹
۱۰ صنعت برتر از نظر ارزش								
اطلاعات و ارتباطات	۸۰	۱۳۵	۱۵۸	۱۷	۱,۲۴۸	۲,۰۴۵	۱,۷۴۹	-۱۴
صنایع استخراجی	۲۴	۲۵	۱۲۳	۳۹۴	۵۲۸	۴۲۰	۲۱۱	-۵۰
امور مالی و بیمه	۲۸	۷۵	۸۸	۱۶	۵۶۲	۷۱۴	۵۷۳	-۲۰
حمل و نقل و ذخیره سازی	۷	۵۳	۴۱	-۲۳	۲۲۴	۳۱۳	۲۸۸	-۸
داروسازی	۵۶	۷۳	۳۶	-۵۱	۲۱۱	۲۱۸	۱۵۹	-۲۷
تجهیزات الکترونیک و برق	۴۰	۳۹	۲۹	-۲۵	۱۶۵	۲۹۹	۲۳۵	-۲۱
تجارت	۱۸	۶۴	۲۶	-۵۹	۴۹۵	۶۴۳	۵۶۴	-۱۲
خدمات حرفه‌ای	۱۱	۳۸	۲۳	-۳۹	۴۴۷	۶۶۶	۷۱۵	۷
مشاور املاک	۲۲	۳۴	۲۱	-۳۷	۳۲۷	۴۰۹	۳۳۳	-۱۹
غذا و نوشیدنی	۸۶	۱۰	۲۱	۱۱۶	۱۳۶	۱۹۷	۱۵۲	-۲۳

- بر اساس جدول ۶، طی سال ۲۰۲۲ ارزش خالص کل معاملات ادغام و تملیک فرامرزی ۶۹۷ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۲۱، ۶ درصد کاهش داشته است. کاهش در ارزش خالص M&A فرامرزی در سال ۲۰۲۲ نسبت به سال ۲۰۲۱ در دو بخش تولید ۴۲ درصد و خدمات ۷ درصد ثبت شده است و در بخش پایه ۱۲۴ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۲۱، رشد ۳۶۴ درصدی را نشان می‌دهد.
- در سال ۲۰۲۲، ارزش خالص معاملات M&A در صنایع اطلاعات و ارتباطات (۱۷ درصد) صنایع استخراجی (۳۹۴ درصد) امور مالی و بیمه (۱۶ درصد) و غذا و نوشیدنی (۱۱۶ درصد) نسبت به سال ۲۰۲۱ رشد داشته است. ارزش خالص معاملات ادغام و تملیک فرامرزی در مابقی صنایع مذکور در جدول ۶، کاهش داشته و بیشترین کاهش مربوط به فعالیت تجارت با ۵۹ درصد کاهش نسبت به سال ۲۰۲۱ بوده است.
- تعداد کل معاملات نیز ۷.۵ هزار پروژه بوده که نسبت به سال ۲۰۲۱ با ۱۲ درصد کاهش روبه‌رو شده است. هر سه بخش پایه، تولید و خدمات از حیث تعداد معاملات به ترتیب ۴۱ درصد، ۱۶ درصد و ۹ درصد کاهش داشته‌اند. نکته قابل توجه این است که علی‌رغم رشد ارزش معاملات در بخش اولیه تعداد معاملات آن بیشترین کاهش را در میان سه بخش مزبور داشته است. تعداد معاملات ادغام و تملیک در تمامی صنایع مذکور به جز خدمات حرفه‌ای کاهش داشته است.

سرمایه‌گذاری در بخش توسعه پایدار در کشورهای در حال توسعه

نمودار ۴. ارزش سرمایه‌گذاری پروژه‌های گرین‌فیلد در بخش‌های توسعه پایدار کشورهای در حال توسعه طی سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۲۲ - میلیون دلار

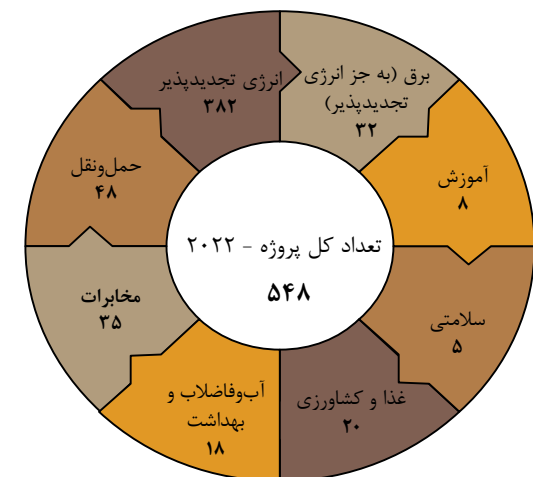
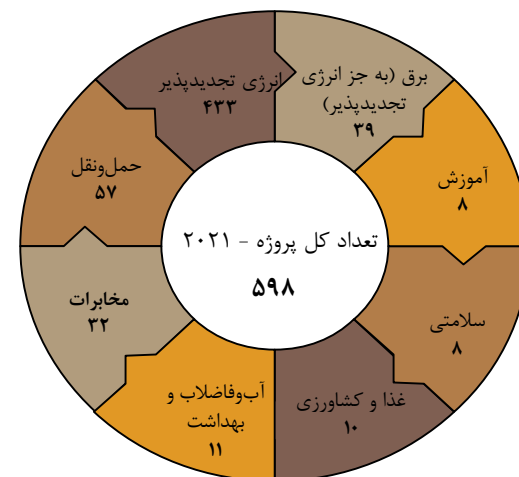
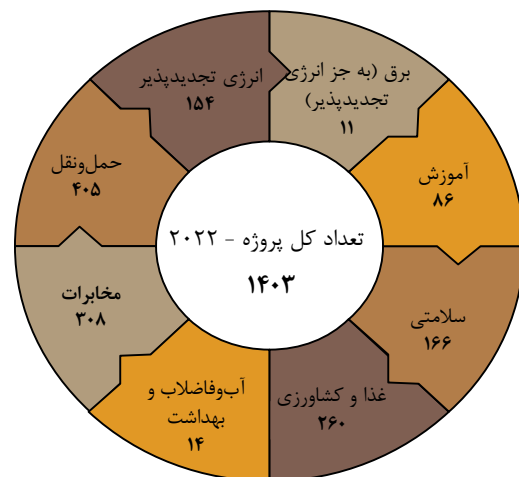
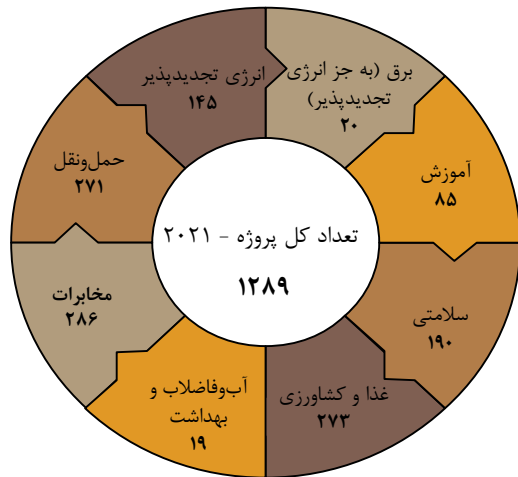

نمودار ۳. ارزش سرمایه‌گذاری قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه‌های توسعه پایدار کشورهای در حال توسعه طی سال‌های ۲۰۲۰-۲۰۲۲ - میلیون دلار

- نسل جدید سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، دستیابی به توسعه پایدار را هدف قرار می‌دهد؛ زیرا در جهان امروز، این نوع سرمایه‌گذاری، عامل موثری در دستیابی به رشد فراگیر و توسعه پایدار است و بیشتر کشورهای در حال توسعه تلاش می‌کنند تا با جذب سرمایه به برنامه‌های توسعه پایدار خود کمک نمایند و محیط مطلوب سرمایه‌گذاری را برای تکمیل و تقویت تحرک سرمایه‌گذاری در بین بنگاه‌های اقتصادی بهبود بخشند. بنا به گزارش آنکتاد، طی دهه اخیر کشورهای در حال توسعه به ویژه کشورهای دارای بازار نوظهور، به شدت در زمینه جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی به رقابت پرداخته‌اند و سرمایه‌گذاری بین‌المللی به سمت این کشورها در جریان است.
- در سال ۲۰۲۲، ارزش کل سرمایه‌گذاری گرین‌فیلد در بخش‌های توسعه پایدار کشورهای در حال توسعه ۲۲۹.۶ هزار میلیون دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۲۱، رشد ۱۲۰ درصدی داشته است. ۶۳.۲ درصد از کل ارزش سرمایه‌گذاری در توسعه پایدار مربوط به انرژی‌های تجدیدپذیر بوده است. آمار و اطلاعات نمودار ۴ گویای آن است که روند سرمایه‌گذاری خارجی در سال منتهی به ۲۰۲۲ حاکی از همگرا شدن بلوک‌های مختلف در جذب سرمایه‌گذاری خارجی بوده است تا از تولید محصولات آلاینده اجتناب شود و در مقابل دسترسی به سرمایه‌گذاری سبز به مثابه استقرار تضمین کیفیت جدی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی برای حمایت از بهبود کیفیت محیط‌زیست امکان‌پذیر شود. طی سال مزبور ارزش سرمایه‌گذاری انرژی‌های تجدیدپذیر ۱۴۵.۱ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۲۱، به میزان ۲۷۱ درصد رشد داشته است.

سرمایه‌گذاری در بخش توسعه پایدار در کشورهای در حال توسعه

- بر اساس گزارش آنکتاد طی سال ۲۰۲۲، رشد ارزش سرمایه‌گذاری گرین‌فیلد در بخش‌های توسعه پایدار کشورهای در حال توسعه در صنایع مربوط به برق (به جز انرژی تجدیدپذیر) ۲۶ درصد، در صنعت مخابرات ۱۶ درصد، آب‌وفاضلاب و سلامت ۱۱ درصد و آموزش ۲۵ درصد نسبت به سال ۲۰۲۱ کاهش داشته است. مابقی بخش‌ها از جمله انرژی‌های تجدیدپذیر ۲۷۱ درصد، حمل‌ونقل ۶۱ درصد، غذا و کشاورزی ۷۱ درصد و سلامتی ۱۶۹ درصد نسبت به سال ۲۰۲۱ افزایش یافته‌اند.
- در سال ۲۰۲۲، ارزش کل قراردادهای بین‌المللی تامین مالی پروژه در بخش‌های توسعه پایدار کشورهای در حال توسعه، ۲۰۵.۵ میلیارد دلار بوده که نسبت به سال ۲۰۲۱، با کاهش ۴۴ درصدی مواجه شده است. طبق نمودار ۳ کاهش ارزش این نوع سرمایه‌گذاری در تمامی بخش‌های توسعه پایدار به جز آب‌وفاضلاب و سلامت و آموزش مشهود است. ارزش این دو بخش مزبور به ترتیب با رشد ۴۳۳ درصدی و ۸۱ درصدی نسبت به سال ۲۰۲۱ برابر با ۶.۱ میلیارد دلار و ۷۰.۵ میلیون دلار بوده است. به گزارش آنکتاد قراردادهای بین‌المللی تامین مالی در بخش برق (به جز انرژی تجدیدپذیر) ۴۴ درصد، انرژی‌های تجدیدپذیر ۴۹ درصد، حمل و نقل ۲۱ درصد، مخابرات ۳۹ درصد، غذا و کشاورزی ۴۴ درصد و سلامتی ۷۶ درصد کاهش را از حیث ارزش نسبت به سال ۲۰۲۱ تجربه کرده‌اند و بیشترین کاهش ارزش قراردادهای بین‌المللی تامین مالی مربوط به سرمایه‌گذاری در بخش سلامت بوده است.

نمودار ۶. تعداد پروژه‌های گرین‌فیلد در بخش‌های اقتصاد توسعه پایدار کشورهای در حال توسعه طی سال‌های ۲۰۲۱-۲۰۲۲

نمودار ۵. تعداد قراردادهای تامین مالی پروژه در بخش‌های اقتصاد توسعه پایدار کشورهای در حال توسعه طی سال‌های ۲۰۲۱-۲۰۲۲

- طی سال ۲۰۲۲، تعداد پروژه‌های گرین‌فیلد در بخش‌های توسعه پایدار کشورهای در حال توسعه با رشد ۹ درصدی به ۱.۴ هزار پروژه رسیده است. بخش حمل‌ونقل با ۴۰۵ پروژه بیشترین تعداد هم‌متعلق به بخش برق (به جز انرژی تجدیدپذیر) بوده است که نسبت به سال ۲۰۲۱، در حدود ۴۹ درصد رشد داشته است. کمترین تعداد پروژه در سال ۲۰۲۲، تعداد ۵۴۸ قرارداد بین‌المللی تامین مالی پروژه در بخش‌های توسعه پایدار کشورهای در حال توسعه ثبت شده است که نسبت به سال ۲۰۲۱ حدود ۸ درصد کاهش داشته است.
- طی سال ۲۰۲۲، بیشترین تعداد پروژه در این زمینه مربوط به صنعت انرژی‌های تجدیدپذیر در حدود ۳۸۲ پروژه بوده که نسبت به سال ۲۰۲۱، با کاهش ۲۱ درصدی روبه‌رو شده است. کمترین تعداد پروژه هم‌مربوط به بخش سلامت با ۵ پروژه بوده که نسبت به سال ۲۰۲۱، حدود ۳۸ درصد کاهش داشته است.

نتیجه‌گیری

سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (FDI) طبق تعریف آنکتاد، سرمایه‌گذاری مشتمل بر ارتباط طولانی مدت مبتنی بر منافع پایدار و نظارت شرکت خارجی (سرمایه‌گذار مستقیم خارجی یا شرکت مادر) در کشور مقصد است. FDI، از عوامل مهم برای رفع مشکل کمبود سرمایه محلی و بهره‌وری پایین در کشورهای در حال توسعه است و منجر به ارتقای مدیریت، انتقال تکنولوژی، افزایش مهارت نیروی کار و نیز افزایش درآمدهای مالیاتی کشور می‌گردد. بر اساس گزارش آنکتاد مجموع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سطح جهانی طی سال ۲۰۲۲ به دلیل تغییر چشم‌گیر محیط کسب‌وکار و سرمایه‌گذاری، کاهش یافته است. تنش‌های ژئوپلیتیکی، افزایش قیمت مواد غذایی و انرژی، افزایش نرخ بهره در اکثر اقتصادهای بزرگ، عدم اطمینان در بازارهای مالی و رکود بالقوه چشم‌انداز سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در سال ۲۰۲۳ را نیز مختل می‌کند. در این راستا دولت‌ها به ویژه کشورهای در حال توسعه می‌باید سیاست‌هایی از جمله تسهیل شرایط عمومی پذیرش سرمایه، ارائه تسهیلات و سیاست‌های تشویقی مناسب، شفاف نمودن قوانین حمایتی و ضمانتی، حذف بروکراسی‌های اداری از طریق بهره‌گیری از دولت الکترونیک، کاهش مخاطرات سیاسی، حرکت در مسیر ثبات سیاسی از طریق کاهش مناقشه‌های خارجی، تعامل و دیپلماسی فعال بین‌المللی، ارائه تشویق‌های مالیاتی مطلوب برای سرمایه‌گذاران خارجی، حذف موانع تجاری و سرمایه‌ای، یکنواختی و سازگاری میان سیاست‌های کلان اقتصادی و ارتقای سرمایه انسانی و تربیت نیروی انسانی ماهر و متخصص را به منظور گسترش FDI در سال پیش‌رو اجرا کرده و زمینه جذب سرمایه‌گذار خارجی را به سمت سرمایه‌گذاری داخل کشور در شرایط نابسامان جهانی فراهم کنند.

